

T.C.
TÜRKİYE İNSAN HAKLARI VE EŞİTLİK KURUMU
1.DAİRE KARARI

Başvuru Numarası : 2022/332
Toplantı Tarihi/Sayısı : 23.6.2022/17
Karar Numarası : 2022/426
Başvuran : B.Ş
Başvuran Vekili : --
Adres : --
Muhatap Kurum/Kişi : Patnos L Tipi Kapalı Ceza İnfaz Kurumu Müdürlüğü
Muhatap Adres : --

I.BAŞVURUNUN KONUSU

1. Başvuru, başvurana psikolojik baskı yapıldığı, koğuştta hukuka ve Covid-19 tedbirlerine aykırı aramalar gerçekleştirildiği, tedbirsiz aramalar nedeniyle mahpusların hastalandıkları ve hastalıkları gerekçe gösterilerek ziyaret, telefon, mektup ve dilekçe haklarının ihlal edildiği, arama sırasında eşyalarının götürüldüğü, kötü muameleye uğradıkları iddialarına ilişkindir.

II. İNCELEME SÜRECİ

2. Kurumumuzca 21.03.2022 tarih ve 7085 sayı ile kayda alınan başvuru dilekçesinde başvuran tarafından özetle;

a. Tutanak tutma, disiplin soruşturması başlatma, disiplin cezası verme, Cumhuriyet Başsavcılığına suç duyurusunda bulunma gibi eylemlerle psikolojik baskı yapıldığı, Başsavcılık nezdindeki soruşturma dosyaları hakkında kovuşturma yapılmasına yer olmadığına dair karar verildiği, bu durumun görevin kötüye kullanılması suretiyle kendisine kötü muamelede bulunduğunu gösterdiği, hakkında tutanak tutan memurlar hakkında herhangi bir işlem yapılmadığı, konu hakkında hem Cezaevi İdaresi hem Cumhuriyet Başsavcılığına ilettiği şikayet dilekçelerinin akıbetini bilmediği,

b. Kaldığı koğuştta 20.01.2022’de arama gerçekleştirildiği, arama sonucunda nevesim, battaniye ve müzik aletlerinin keyfi şekilde götürüldüğü, bundan sonra her koğuştta (24 kişilik) 1 adet müzik aleti bulunacağını söylendiği ve bu hususun keyfi bir uygulama olduğu, seccadelerinin ayaklar altına alındığı, duruma itiraz edince hakarete ve aşağılayıcı muameleye maruz kaldığı, hakkında tutanak tutulduğu, aramada Covid-19 tedbirlerine uyulmadığı için koğuştta kalanların hastalandığı ve sağlık haklarının ihlal edildiği, tedbirsizlik yüzünden 10.03.2022’ye kadar 45 günden fazla süreyi pozitif ya da temaslı olarak geçirdiği, bu sürede ziyarete çıkamadığı, telefon hakkından kısıtlı yararlandığı, mektup ve dilekçe hakkının kısıtlandığı,

c. Cezaevi personelinin kendilerine “*Siz bebek katilisiniz, sizi sevmiyoruz*” gibi aşağılayıcı beyanlarda bulunduğu, keyfi bir şekilde her koğuştta bir adet müzik aleti olacağını söylenmesinin de kendilerine yapılan ayrımcılıktan kaynaklandığı iddia edilmekte olup, gereğinin yapılması talep edilmektedir.

3. Patnos L Tipi Kapalı Ceza İnfaz Kurumu Müdürlüğünden alınan 22.04.2022 tarihli ve 2022/14732 sayılı yazılı görüşte özetle;

a. 5275 sayılı Ceza ve Güvenlik Tedbirlerinin İnfazı Hakkında Kanun’un 36’ncı maddesi kapsamında koğuştlarda her zaman arama yapılabileceği, Kurumun tamamında her ay bir kez mutlaka arama yapıldığı, B.Ş’in barındırıldığı ... koğuştına 20.01.2022 tarihinde kısmi arama yapılmak üzere girildiği, Ş.’in personele karşı gelerek arama yapılmasına engel olmaya çalıştığı, diğer mahpusları da kışkırttığı, bu durumun görevli personelce tutanak altına alındığı ve olaya ilişkin Kurum Disiplin Kurulu Başkanlığının ... tarih ve ... sayılı kararı ile tutanakta adı geçen mahpuslar hakkında disiplin soruşturması başlatıldığı, başlatılan disiplin soruşturmasında kamera kaydı yazılı çözümleme raporunun incelenmesi ile Ş.’in arama yapıldığı sırada

parmak sallayarak arama alanından gittiği, başka bir mahpusun da arama yapan personele hitaben sözlü bir takım söylemlerde bulunduğu, el salladığının görüldüğü, mahpuslar hakkında 3 gün hücreye koyma cezası verildiği, mahpusların disiplin cezalarına ilişkin olarak İnfaz Hakimliğine yaptığı itiraz sonucunda itirazlarının kabul edildiği,

b. Mevzuatta belirtilen sayının üzerinde bulunan eşyaların odada barındırılan mahpuslar adına kaydı yapılmak üzere emanet eşya deposuna kaldırıldığı, aramaların bir mahpusun nezaretiyle yapıldığı ve seccadelerin ayaklar altına alınmasının mümkün olmadığı, personelin koruyucu kıyafet, maske ve eldiven kullanmak suretiyle aramaları gerçekleştirdiği, bu şekilde yapılan aramaların kamera kayıtlarının mevcut olduğu, personelden kaynaklı pozitif vakaların yaşanmadığı, testi pozitif olan ve temaslı mahpusların telefon ve ziyaret haklarının saklı kalmak üzere ertelendiği, ertelenen bu haklarının kendilerine tekrar kullandırıldığı, mahpusların dilekçe, mektup, faks ve iletilerinin makul süre içerisinde dezenfekte edilerek ilgili mercilere gönderildiği, dışarıdan mahpuslara gönderilen mektup, faks ve iletilerin aynı şekilde işlem görerek ilgisine teslim edildiği,

c. Mahpuslara ırk, dil, din, mezhep, milliyet, renk, cinsiyet, felsefi inanç, milli ve sosyal köken başta olmak üzere, siyasi veya diğer fikir ve düşünceleri ile ekonomik ve bireysel konumları yönünden ayırım yapılmaksızın ve kimseye ayrıcalık tanınmaksızın Kurumda asayiş ve güvenliğin sağlandığı, söz konusu iddiaların kamuoyunda olumsuz algı oluşturma amaçlı ve asılsız soyut iddialardan ibaret olduğu beyan edilmiştir.

4. Ayrıca alınan yazılı görüşte 20.01.2022 tarihinde koğuştta gerçekleştirilen aramaya ilişkin kamera görüntüleri sunulmuştur.

5. Muhatap idarenin cevabi yazısı, 29.04.2022 tarihli yazı ile başvurana yazılı görüşünü sunması için gönderilmiş ancak başvuran tarafından söz konusu yazıya bir cevap verilmemiştir.

III. İLGİLİ MEVZUAT

6. 20.04.2016 tarihli ve 6701 sayılı Türkiye İnsan Hakları ve Eşitlik Kurumu Kanunu'nun 9'uncu maddesinin birinci fıkrasının (i) bendinde; "*Özgürlüğünden mahrum bırakılan ya da koruma altına alınan kişilerin ulusal önleme mekanizması kapsamındaki başvurularını incelemek, araştırmak, karara bağlamak ve sonuçlarını takip etmek*" Kurumun görev alanları arasında düzenlenmiştir.

7. 24.11.2017 tarihli ve 30250 sayılı Resmî Gazete'de yayımlanarak yürürlüğe giren Türkiye İnsan Hakları ve Eşitlik Kurumu Kanununun Uygulanmasına İlişkin Usul ve Esaslar Hakkında Yönetmelik'in "*Ön incelemenin yapılması*" başlıklı 48'inci maddesinin birinci fıkrası uyarınca başvuruların, "*inceleme ve araştırmaya geçilmeden önce ön incelemeye tabi tutulması*" gerekmektedir.

8. Mezkûr Yönetmelik'in "*Gerekçeli kabul edilmezlik kararı*" başlıklı 67'nci maddesine göre; "*Ön inceleme aşamasında, başvurunun açıkça dayanaksız olup olmadığı, başvurunun hakkın kötüye kullanımını teşkil edip etmediği, ayrımcılık yasağı ihlalinden kaynaklanan bir zararın bulunup bulunmadığının tespiti açısından incelenebilirliğin esasla birlikte incelenmesi kararlaştırılan başvurulara ilişkin esas inceleme ve araştırma aşamasında söz konusu koşulları taşımayan başvurularla ilgili gerekçeli kabul edilmezlik kararı verilir.*"

IV. DEĞERLENDİRME VE GEREKÇE

9. Türkiye İnsan Hakları ve Eşitlik Kurumu Kanunu'nun 9'uncu maddesinin birinci fıkrasının (i) bendine göre; "*Özgürlüğünden mahrum bırakılan ya da koruma altına alınan kişilerin ulusal önleme mekanizması kapsamındaki başvurularını incelemek, araştırmak, karara bağlamak ve sonuçlarını takip etmek*" Kurumun görevleri arasında sayılmıştır. Bu kapsamda; başvuranın iddiaları, Patnos L Tipi Kapalı Ceza İnfaz Kurumu Müdürlüğü'nün yanıtı ve konuya ilişkin mevzuat hükümleri ile birlikte incelenip değerlendirilmiştir.

10. Başvuran, bulunduğu kurumda tutanak tutma, disiplin soruşturması başlatma, disiplin cezası verme, Cumhuriyet Başsavcılığına suç duyurusunda bulunma gibi eylemlerle kendilerine psikolojik baskı yapıldığını iddia etmektedir.

11. İdare ve Gözlem Kurulu ... tarihli ve ... sayılı kararıyla başvuran hakkında 3 günlük hücreye koyma disiplin cezasına karar vermiş olup; disiplin cezasına karşı başvuran, Patnos İnfaz Hakimliğine itirazda bulunmuştur. Patnos İnfaz Hakimliğinin ... karar numaralı gerekçeli kararında; B.Ş hakkında Cezaevi Disiplin Kurulu Başkanlığınca verilen 3 gün hücreye koyma cezasının, mahpusları idareye karşı kışkırtmak veya isyana kalkışmak eyleminden kaynaklanamayacağı, kamera görüntülerinde herhangi bir kargaşa ve isyana teşvik görülmediği, bununla beraber başvuranın elini sallayarak bir şeyler söylediğinin görüldüğü ve Kurum görevlilerine tehdit veya hakarete bulunmak eyleminin gerçekleşmiş olabileceği belirtilmiş, mahpus hakkında yeniden değerlendirme yapılmak üzere dosya cezaevine gönderilmiştir. Dolayısıyla İnfaz Hakimliğinin

kararı; disiplin cezasının haksız ve dayanaksız olarak verildiğini değil, yanlış gerekçeyle verildiğini, disiplin cezasının tehdit veya hakarete bulunmak gibi diğer eylemler gerekçe gösterilerek verilirse söz konusu cezaya itirazın kabul edilmeyebileceğini göstermektedir.

12. Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi (AİHM), bir iddianın kanıtlanması hususunda yeterli ölçüde sağlam, kesin ve aralarında çelişki olmayan çıkarımların ve aynı derecede çürütülememiş maddi karinelerin bir arada bulunmasını aramıştır (*İrlanda-Birleşik Krallık, B. No: 5310/71, 20.03.2018, §161*). Başvuranın psikolojik baskıya ve kötü muameleye uğranıldığına dair iddiasının ispatına elverişli bir delil bulunmadığı ve bu hususların Kurumumuz tarafından tespit edilmesinin mümkün olmadığı, ilgili iddiaların açıkça dayanaktan yoksun olduğu değerlendirilmiştir.

13. Başvuran, koğuştta hukuka ve Covid-19 tedbirlerine aykırı aramalar gerçekleştirildiğini, tedbirsiz aramalar nedeniyle hastalandıklarını ve hastalıkları gerekçe gösterilerek ziyaret, telefon, mektup ve dilekçe haklarının ihlal edildiğini iddia etmektedir. 29.12.2004 tarihli ve 5275 sayılı Ceza ve Güvenlik Tedbirlerinin İnfazı Hakkında Kanun'un "Arama" başlıklı 36'ncı maddesine göre; "*Kurumlarda, odalar ve eklentilerinde, hükümlülerin üst ve eşyasında habersiz olarak her zaman arama yapılabilir. Her ay bir kez mutlaka arama yapılır.*" Mevzuat kapsamında; kurumlarda, odalar ve eklentilerinde, hükümlülerin üst ve eşyasında habersiz olarak her zaman arama yapılabileceği belirtilmiş olup, 20.01.2022'de gerçekleştirilen arama görüntüleri incelendiğinde personelin aramayı maske ve eldiven kullanarak yaptığı görülmektedir. Meydana gelen pozitif hastalıkların yapılan aramalarla ilgili olup olmadığının belirlenemeyeceğinin yanı sıra; cezaevi, telefon ve ziyaret haklarını kullanmayan mahpusların bu haklarının saklı kalmak üzere ertelendiğini ve daha sonrasında kullandırıldığını beyan etmiştir.

14. AİHM, insan onuruna saygı gösterildiği ve meşru bir amaç için uygun şekilde yürütüldüğü sürece, cezaevi güvenliğinin korunması, suç ve kargaşanın önlenmesi amacıyla arama yapmanın kötü muamele oluşturmayacağını dile getirmiştir (AİHM, Wainwright/Birleşik Krallık, B. No:12350/04, 26.12.2006, § 42). Anayasa Mahkemesi'ne (AYM) göre; "*Tutuklu ve hükümlülerin temel hak ve hürriyetlere genel olarak sahip olmaları, bu hakların tutuklu ve hükümlüler için ceza infaz kurumu dışındaki bireyler kadar güvence altına alındığı anlamında da değerlendirilmemelidir. Ceza infaz kurumlarının işlevi ve amacı kapsamında tutuklu ve hükümlülerin hakları ceza infaz kurumuna girmekle zaten sınırlanmıştır*" (AYM, Mehmet Reşit Arslan ve diğerleri, 2013/583, 10/12/2014, § 73). Dolayısıyla koğuştarda aramalar yapılması cezaevinde olmanın yol açtığı bir sonuç olmakla ve mahpusun hakları ihlal edilmediği sürece asayiş ile güvenliğin sağlanmasını temin edecek eylemlere katlanması gerekmele beraber, arama gerçekleştirilirken sağlık kurallarına riayet edildiği görülmektedir. İşbu sebeplerle koğuştta hukuka ve Covid-19 tedbirlerine aykırı aramalar gerçekleştirildiği, söz konusu aramalar nedeniyle mahpusların sağlık, ziyaret ve haberleşme haklarının ihlal edildiğine ilişkin iddialarının açıkça dayanaktan yoksun olduğu değerlendirilmiştir.

15. Başvuran 20.01.2022'de nevvresim, battaniye ve müzik aletlerinin keyfi şekilde götürüldüğünü, seccadelerinin ayaklar altına alındığını iddia etmektedir. 17.06.2005 tarihli ve 25848 sayılı Resmî Gazete'de yayımlanarak yürürlüğe giren Ceza İnfaz Kurumlarında Bulundurulabilecek Eşya ve Maddeler Hakkında Yönetmelik'in "Müzik aletleri" başlıklı 10'uncu maddesine ve "Bulundurulabilecek hayvanlar ile diğer eşyalar" başlıklı 15'inci maddesine göre; "*Hükümlüler, kendilerine idare tarafından verilen nevvresim takımı ve battaniye dışında, kantinden temin edilmek şartıyla bir adet nevvresim takımı ve iklim koşulları değerlendirilerek idarenin uygun göreceği sayıda battaniye bulundurabilir*" ve "*Her hükümlüye, elektrikli olmamak ve idarece belirlenen saatlerde kullanılmak koşuluyla, vurgulu çalgılar dışında saz, ud, gitar, kemençe, keman, flüt, mızık, ney, kanun gibi müzik aletlerinden birisi verilebilir.*" Yönetmelik'in söz konusu maddeleri kapsamında, İdare tarafından verilen nevvresim takımı ve battaniye dışında kantinden temin edilmek şartıyla bir adet nevvresim takımına izin verildiği; bulundurulabilecek battaniye sayısı ve müzik aletlerinin verilip verilmemesi hususlarında, mahpusların hakları ve güvenlik ile asayiş arasında dengeyi sağlayan İdare'nin inisiyatif sahibi olduğu görülmektedir. Muhatap Kurum, Adalet Bakanlığı Ceza ve Tevkifevleri Genel Müdürlüğünün 24.03.2016 tarihli yazısı gereğince; koğuştarda bulundurulabilecek eşyaların sayısı, miktarı ve özelliği dikkate alınarak mevzuat hükümleri doğrultusunda yeniden belirlendiğini beyan etmiştir. Ayrıca kamera görüntülerinden seccadelerin odalardan çıkartıldığı ancak kötü niyetli ve kasıtlı bir davranış sergilenmediği anlaşılmaktadır. Arama neticesinde toplanan eşyaların mevzuat kapsamında kalmasından ve kamera görüntülerinde dini değerlere ve seccadelere saygı sınırlarını aşan bir davranışın sergilenmediğinden, söz

konusu iddiaların açıkça dayanaktan yoksun olduğu ve kabul edilmez bulunması gerektiği değerlendirilmiştir.

16. Bununla beraber mahpuslar, içinde buldukları hücredeki fiziksel şartlar ne kadar iyi olursa olsun hücrelerinde kilitli biçimde çürümeye bırakılmayacakları için günlerinin makul bir kısmını belirli amacı olan ve değişen faaliyetler yaparak geçirmeleri hedeflenmelidir (*Avrupa İşkencenin ve İnsanlık dışı veya Onur kırıcı Ceza veya Muamelenin Önlenmesi Komitesi Standartları, 47'nci madde*). Ceza İnfaz Kurumlarında Bulundurulabilecek Eşya ve Maddeler Hakkında Yönetmelik'in 15'inci maddesinin üçüncü fıkrasına göre; *"Hükümlülerin kendilerini geliştirmeleri için gerekli görülen eğitim ve kültürel çalışmalarında kullanabilecekleri malzemeleri, koğuş, oda ve eklentiler dışında, idare tarafından uygun görülecek yerlerde ve denetim altında bulundurmasına ve kullanmasına kurum olanakları çerçevesinde izin verilebilir."* Muhatap Kuruma, **koğuşlarda bulundurulabilecek eşyaların mevzuata aykırı olmayacak ve mahpusları da mağdur etmeyecek şekilde, mahpusların talepleri doğrultusunda yorumlanması gerektiği, bu kapsamda da mahpusların kendilerini geliştirebilecekleri kültürel faaliyetlerinde kullanacakları müzik aletlerinin koğuşa alınması hususunun yeniden değerlendirilmesi tavsiye edilmektedir.**

17. Türkiye İnsan Hakları ve Eşitlik Kurumu Kanununun Uygulanmasına İlişkin Usul ve Esaslar Hakkında Yönetmelik'in 67'nci maddesine göre; *"Ön inceleme aşamasında, başvurunun açıkça dayanaksız olup olmadığı, başvurunun hakkın kötüye kullanımını teşkil edip etmediği, ayrımcılık yasağı ihlalinden kaynaklanan bir zararın bulunup bulunmadığının tespiti açısından incelenebilirliğin esasla birlikte incelenmesi kararlaştırılan başvurulara ilişkin esas inceleme ve araştırma aşamasında söz konusu koşulları taşımayan başvurularla ilgili gerekçeli kabul edilmezlik kararı verilir."* Açıklanan gerekçeler doğrultusunda başvurunun açıkça dayanaktan yoksun olması nedeniyle kabul edilmez olduğu kanaatine varılmıştır.

V. KARAR

1. Başvurunun KABUL EDİLMEZ OLDUĞUNA,
2. Kararın taraflara tebliğine ve KAMUOYUNA DUYURULMASINA,
3. Karara karşı tebliğ tarihinden itibaren 60 gün içerisinde Ankara İdare Mahkemesine başvurulabileceğine, 23.06.2022 tarihinde, OY BİRLİĞİYLE, karar verildi

e-imzalıdır

Av. Harun MERTOĞLU

Daire Başkanı

e-imzalıdır

Dilek ERTÜRK

Üye

e-imzalıdır

Muhammet Ecevit CARTİ

Üye

e-imzalıdır

Mehmet Emin GENÇ

Üye

e-imzalıdır

Saffet BALIN

Üye